

Univerzitet u Sarajevu, Pravni fakultet, Sala Pravnog fakulteta

KNJIGA SAŽETAKA

***„Na raskršću historije“: Saobraćaj, prostor i društvo
kroz prošlost Bosne i Hercegovine***

(knjiga sažetaka)

SARAJEVO, 28.11. 2025.

PROGRAM KONFERENCIJE

Mjesto održavanja:

Sala Pravnog fakulteta UNSA

Vrijeme održavanja:

28. novembra 2025. godine

8:30-9:00

Registracija učesnika

9:00 – 9:20

Pozdravna obraćanja

Prof. dr. Tarik Zaimović, rektor Univerziteta u Sarajevu

Dr. Sedad Bešlija, direktor Instituta za historiju

Panel I: Antičke i srednjovjekovne komunikacije

Moderator: Amer Maslo

9:30 – 9:45

Vladimir Petrović (Balkanološki institut, Beograd)

Kopnene i rečne komunikacije u Posavini: od rimskog nasleđa do savremenih tokova

9:45 – 10:00

Mersiha Imamović (Filozofski fakultet, Tuzla)

Utjecaj antičkih komunikacija na kulturni pejzaž zapadne Bosne

10:00 – 10:15

Nedim Rabić (Institut za historiju, Sarajevo)

Topografija izolacije: planinski prostori u religijskoj geografiji Crkve Bosanske

10:15 – 10:30

Dženan Dautović (Zavičajni muzej Travnik, Travnik)

Pored puta: značaj i uloga polja, dolina i drugih geografskih reljefa u političkoj i društvenoj historiji bosanskog srednjovjekovlja

10:30 – 10:45

Elmedina Duranović (Institut za historiju, Sarajevo)

Razbojništvo kao zanimanje: Nikolići na raskrsnici puteva

10:45 – 11:00

Rasprava

11:00 – 11:20

Pauza za kafu

Panel II: Osmanska saobraćajna infrastruktura i sigurnosni izazovi

Moderator: Elmedina Duranović

11:20 – 11:35

Emina Mostić (Orijentalni institut, Sarajevo)

Osmanski narativni izvori kao izvor za historiju vojne infrastrukture: primjer historije Topčular Katiba

11:35 – 11:50

Fahd Kasumović (Filozofski fakultet, Sarajevo)

Rat i prometne (ne)prilike: Banditizam i sigurnosni izazovi u okolini Sarajeva u osmansko-habsburškom ratu 1788–1791

11:50 – 12:05

Amer Maslo (Orijentalni institut, Sarajevo)

Željeznice kao odraz vanjske politike Osmanskog Carstva za vrijeme sultana Abdulaziza i Abdulhamida II: pozicija Bosne i bosanskih muslimana

12:05 – 12:20

Amina Lila (doktorand na Istanbul Üniversitesi)

Izgradnja i reforme putne mreže u Bosni XIX stoljeća u svjetlu osmanske administrativne politike i arhivskih dokumenata

12:20 – 12:35

Rasprava

12:35 – 13:20

Catering

Panel III: Austrougarska i međuratna modernizacija

Moderator: Nedim Rabić

13:20 – 13:35

Amila Kasumović (Filozofski fakultet, Sarajevo)

Putevima modernizacije i kolonijalne dominacije: Austrougarska politika cestogradnje u Bosni i Hercegovini

13:35 – 13:50

Enes S. Omerović (Institut za historiju Sarajevo), Tomasz Jacek Lis (Kazimierz Wielki University, Bydgoszcz)

Izgradnja željeznica u Bosni i Hercegovini u „Uspomenama Josefa Regela“

13:50 – 14:05

Nikola Koneski (Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd)

„Na uskom koloseku”: saobraćajna politika Kraljevine Jugoslavije na prostorima današnje Bosne i Hercegovine

14:05 – 14:20

Minela Radušić (Filozofski fakultet, Sarajevo)

'Tiha politika kamena' između ideologije i potrebe: Pitanje obnove i (re)izgradnje mostova u Bosni i Hercegovini u prvoj deceniji poslije Velikog rata

14:20 – 14:35

Sonja M. Dujmović (Institut za historiju, Sarajevo)

Elitne „igre“ Sarajlija i razvoj interkulturalne komunikacije

14:35 – 14:50

Rasprava

14:50 – 15:10

Pauza za kafu

Panel IV: Saobraćaj i društvo u Drugom svjetskom ratu i socijalističkoj BiH

Moderator: Amila Kasumović

15:10 – 15:25

Ajdin Muhedinović (Institut za historiju, Sarajevo)

Uloga željezničke stanice u Alipašinom Mostu za formiranje izbjegličkog logora

15:25 – 15:40

Amir Duranović (Filozofski fakultet, Sarajevo)

Historija asfalta: bosanskohercegovačka iskustva jugoslavenkog socijalizma

15:40 – 15:55

Aida Ličina-Ramić (Institut za historiju, Sarajevo)

Olovo na raskršću puteva: saobraćajna mreža i društveni razvoj u SFRJ tokom 1960-ih i 1970-ih godina

15:55 – 16:10

Melisa Forić Plasto (Filozofski fakultet, Sarajevo)

Putevi i komunikacije kroz historiju kao osnov društvene, ekonomske i kulturne interakcije – nepravedno zapostavljen koncept u nastavi historije u Bosni i Hercegovini

16:10 – 16:25

Rasprava

16:25 – 17:15

Radni sastanak učesnika naučne konferencije (zatvoren za publiku)

18:00-19:00

Večera za učesnike konferencije

KRAJ

I. SAŽECI IZLAGANJA

Dženan Dautović

Zavičajni muzej Travnik – Filozofski fakultet Tuzla

dzenandautovic@gmail.com

Pored puta: značaj i uloga polja, dolina i drugih geografskih reljefa u političkoj i društvenoj historiji bosanskog srednjovjekovlja

Sažetak: Srednjovjekovne saobraćajnice, nastavljajući se na rimsku cestovnu mrežu, naizgled su povezivale mrtve zone. Gradovi tog vremena, sklanjajući se od stalnih opasnosti koje su prolazile upravo tim istim saobraćajnicama, bili su povučeni na nepristupačne predjele, na kojima se nisu mogli razvijati u velikom opsegu. Za rješenje upravo te zagonetke, nepovezanosti najvažnijih urbanih i političkih centara bosanskog srednjovjekovlja s najvažnijim saobraćajnim arterijama koje su se pružale kroz zemlju, moramo sagledati važnost drugih geografskih reljefa, koji iako su se povremeno javljali u historijskim izvorima, zapravo nikada nisu bili predmet historiografske obrade. Prostirući se pored najvažnijih putnih pravaca, od susreta na Bilinom polju, preko atentata na Parenoj Poljani i Bitke na Kosovskom polju, pa do vjenčanja na Milodražju, da spomenemo samo najvažnije, polja i doline imali su veliki značaj u dešavanjima iz bosanske historije srednjeg vijeka i osnovni zadatak ovog rada bit će da se ta saznanja okupe na jednom mjestu, sumiraju, ali i uporede sa značajem sličnih geografskih prostora u bližem i daljem susjedstvu.

Ključne riječi: srednji vijek, polja, doline, Bosna

Sonja M. Dujmović

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

kadoso3@gmail.com

Elitne „igre“ Sarajlija i razvoj interkulturalne komunikacije

Sažetak: U izlaganju će biti naznačen društveni kontekst međuratnog perioda u kome je ritam promjena bio izrazit, a segmenti modernizacionih procesa u pokušaju imali vidljive forme. U tom smislu će uloga i prisustvo gradske elite u tim procesima imati svoja obilježja u vidu razvoja automobilizma, aviosaobraćaja, kao i nekih drugih segmenata iskazivanja društvene moći kroz eksplicitni savez elita.

Ključne riječi: gradska elita, automobilizam, aviosaobraćaj, društvena moć, interkulturalna komunikacija

Amir Duranović

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

amir.duranovic@ff.unsa.ba

Historija asfalta: bosanskohercegovačka iskustva jugoslavenskog socijalizma

Sažetak: U knjizi *Asphalt: A History* Kenneth O'Reilly istražuje višeslojnu i kontradiktornu prirodu asfalta, prikazujući ga ne samo kao tehnički materijal već i kao simbol društvenih, političkih i ekoloških procesa. Asfalt se u njegovoj analizi pojavljuje kao poveznica između života i smrti – nastao iz fosiliziranih ostataka, korišten u ratovima za resurse i prisutan u svakodnevnim tragedijama poput saobraćajnih nesreća. O'Reilly pokazuje da asfalt nije neutralna površina, već infrastruktura moći: sredstvo kojim se oblikuju gradovi, kontrolišu zajednice i istovremeno ugrožava životna sredina, čineći ga ključnim elementom u razumijevanju savremenog svijeta. Cijeneći naprijed navedene postavke O'Reillyjeve knjige, ovim radom želim predstaviti bosanskohercegovačka iskustva izgradnje mreže savremenih saobraćajnica i asfaltnih puteva u Bosni i Hercegovini od kraja Drugog svjetskog rata do 1980-ih godina sa svim pratećim aspektima kao *plaidoyer* za drugačije historičko pozicioniranje tema koje obrađuju društvene, političke i ekološke procese u Bosni i Hercegovini poslije 1945. godine. Skromne domete građevinske djelatnosti u Bosni i Hercegovini između dva svjetska rata pratilo je uništavanje javnih građevinskih objekata i razaranje saobraćaja u ratu. Poslijeratnu obnovu i izgradnju zemlje pratio je brz razvoj saobraćaja jer su “povećane potrebe u prevozu između sirovinских baza, prerađivačkih i potrošačkih centara diktirale bržu dogradnju transportnih kapaciteta jer je zatečeno stanje bilo loše”. Intenzivniji razvoj mreže cestovnog saobraćaja počeo je sredinom 1950-ih godina, a vremenski period do 1980. godine karakteriše više faza razvoja mreže puteva. Praktično najznačajniji momenat bio je 1968. godine, kada je Skupština SR BiH donijela poseban zakon o

izgradnji javnih cesta, što se ubrzo pokazalo veoma efektivnim jer je u periodu 1968–1975. izgrađeno novih 2.735 km savremenih cesta. Do 1980. godine Bosna i Hercegovina je imala mrežu puteva od 20.354 km, od čega je 8.155km (40,1%) asfaltnih cesta. Unutar O'Reillyjeve perspektive ovim radom želim skrenuti pažnju na istraživačke mogućnosti u kojima će se mreža puteva promatrati kao istinska infrastruktura moći.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, socijalizam, infrastruktura, modernizacija, asfalt

Elmedina Duranović

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

elmedina.duranovic@iis.unsa.ba

Razbojništvo kao zanimanje: Nikolići na raskrsnici puteva

Sažetak: Posjedi humske vlastele Nikolića nalazili su se u neposrednom dubrovačkom zaleđu, na prostoru kroz koji su vodili važni trgovački putevi srednjovjekovne Bosne. Jedan od tih pravaca povezivao je Dubrovnik s trgovom Drijeva, istaknutim trgovačkim središtem. Upravo ta prometna povezanost otvarala je mogućnosti lokalnom stanovništvu da, pored tradicionalnih djelatnosti poput zemljoradnje i stočarstva, pribjegne razbojništvu kao alternativnom obliku privređivanja. Ljudi kneza Grgura Nikolića, često označeni kao drumski razbojnici, više puta su optuživani za pljačke, uključujući krađu soli, tkanine i novca, pa čak i za fizičke napade na kurire. Brojne tužbe, iako nerijetko šture, svjedoče o razbojničkoj aktivnosti „in terreno Gregorii Nicolich“, što ukazuje na sistemsku prisutnost nasilja duž trgovačkih pravaca. Ovaj rad ima za cilj otvoriti raspravu o tome kako su saobraćajne rute oblikovale privredne i društvene procese u srednjovjekovnoj Bosni. Poseban fokus stavlja se na to kako je blizina prometnih puteva pružala priliku lokalnom stanovništvu da se upuste u razbojništvo kao dodatni izvor zarade. Analizom konkretnih slučajeva pljački i strukture vlastelinskih posjeda rad nastoji pokazati kako su putevi, osim što su omogućavali trgovinu, istovremeno generisali ambijent za razvoj paralelnih, često nasilnih ekonomskih praksi.

Ključne riječi: srednjovjekovna Bosna, trgovački putevi – saobraćajna infrastruktura, Nikolići, društvene transformacije, razbojništvo

Melisa Forić Plasto

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

melisa.foric@gmail.com

Putevi i komunikacije kroz historiju kao osnov društvene, ekonomske i kulturne interakcije – nepravedno zapostavljen koncept u nastavi historije u Bosni i Hercegovini

Sažetak: Putevi i komunikacije oduvijek su predstavljali ključnu osnovu za razvoj društvenih, ekonomskih i kulturnih odnosa. Kroz različite historijske epohe mreža puteva i načini komuniciranja omogućavali su razmjenu dobara, ideja i kulturnih vrijednosti među različitim zajednicama. Ovaj značajan aspekt prošlosti evidentno je nepravedno zapostavljen u okviru nastave historije u Bosni i Hercegovini sudeći po sadržajima nastavnih programa i udžbenika u kojima je i dalje naglasak na političkoj historiji. U komparativnoj analizi pojedinih udžbenika iz socijalističkog perioda i savremenih udžbenika vidi se mali ili gotovo nikakav napredak. Uprkos tome što su putevi i komunikacije igrali važnu ulogu u formiranju društvenih struktura i ekonomskog razvoja, nastavni programi rijetko posvećuju dovoljno pažnje ovom konceptu. Posljedica toga je nedovoljno razumijevanje kako su upravo putevi i komunikacije utjecali na oblikovanje svakodnevnog života, trgovine, migracija i širenja kulturnih uticaja kroz historiju, što su ključni sadržaji u savremenim konceptima poučavanja historije.

Ključne riječi: Putevi i komunikacije, okoliš, geografske odlike, nastava historije, nastavni programi, udžbenici

Mersiha Imamović

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli

mersiha.imamovic@untz.ba

Utjecaj antičkih komunikacija na kulturni pejzaž zapadne Bosne

Sažetak: Rad istražuje društvene i ekonomske procese koji su oblikovali kulturni pejzaž zapadne Bosne u antičko doba. Kroz ovu regiju prolazile su važne cestovne komunikacije koje su povezivale zapadnobosanski prostor sa srednjom i istočnom Bosnom, te sa sjevernim krajevima i panonskim metalurškim centrom u Sisciji. *Siscia* je bila u stalnom kontaktu sa zapadnom Bosnom ne samo putem kopnenih komunikacija nego i preko Save, Sane i Une, što je omogućavalo vezu s rudnicima ovog područja. Utjecaj komunikacija na formiranje naselja i transformaciju krajo-lika razmatra se u širem kontekstu unutrašnjih i vanjskih faktora koji su oblikovali ekonomiju i društvo. Poseban naglasak stavljen je na arheološke lokalitete, i to kroz analizu njihove istraženosti, spomenika arhitekture i graditeljstva, eksploatacije željezne rude i drugih prirodnih resursa, te religijskih pojava. Komparativno će se sagledati značajnija naselja municipija *Delminensium*, *Salvium* i *Raetinium* u pogledu očuvanja autohtonih tradicija i prihvatanja rimske kulture. Dok su podaci o urbanizaciji Delminija djelimični, a za Retinij vrlo oskudni, arheološki nalazi iz Salvija, Delminija i Retinija, kao i rudarskih područja u dolinama Sane i Japre nude dragocjene informacije o duhovnoj kulturi i svakodnevnom životu antičkog stanovništva. Cilj rada jeste utvrditi promjene u krajoliku zapadne Bosne koje su nastale izgradnjom cesta, vojnih, javnih, privatnih i vjerskih objekata, a koje su doprinijele oblikovanju novog prostornog i kulturnog ambijenta.

Ključne riječi: saobraćaj, kulturni pejzaž, zapadna Bosna, ekonomija, društvo, religija

Amila Kasumović

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

amila.kasumovic@ff.unsa.ba

Putevima modernizacije i kolonijalne dominacije: Austrougarska politika cestogradnje u Bosni i Hercegovini

Sažetak: Europske monarhije ulagale su značajan kapital u motorizaciju i cestovnu infrastrukturu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Gradnja cesta u kolonijalnom kontekstu značila je jeftiniji i brži način da se povežu centar i periferija, osigura protok ljudi i roba, ali i uspostavi efikasnija kontrola i eksploatacija ljudskih i prirodnih resursa. S druge strane, uspostava cestovne mreže modernizirala je i kvalitativno unaprijedila svakodnevni život budući je omogućila brži pristup administrativnim, obrazovnim i zdravstvenim institucijama u zemlji. Gradnja cesta u Bosni i Hercegovini bila je povjerena vojnoj upravi tijekom i netom nakon austrougarske okupacije zemlje zbog strateških ciljeva koji su trebali biti postignuti u datom trenutku. Od 1880. godine zemaljska civilna uprava bila je zadužena za glavne i kotarske ceste te kolnike, dok su se općinska tijela brinula o lokalnim cestama. Cilj ovog rada je troslojan. Prvenstveno se na osnovu neobjavljenih arhivskih vrela želi ukazati na osnovne pravce austrougarske cestovne politike u Bosni i Hercegovini od okupacije do izbijanja Prvog svjetskog rata. Potom se želi ukazati na to da je uspostava cestovne mreže bila sastavnim dijelom modernizacijskih procesa koji su zahvatili bosanskohercegovačko društvo na prijelomu 19. i 20. stoljeća. S tim u vezi autorica će ispitati u kojoj je mjeri uspostava cestovne mreže utjecala na kvalitet svakodnevnog života, da li je cestovna mreža vodila produktivnosti i napretku ili je neke do tada relativno razvijene sredine stavila na gospodarsku marginu. Na koncu, kako se cestogradnja u Bosni i Hercegovini ne posmatra samo nužno kao “alat kolonijalne sile”, u radu će se osvrnuti i na odnos bosanskohercegovačkog stanovništva prema austrougarskoj strategiji u pogledu gradnje cesta s posebnim

akcentom na stavove domaćih spram upotrebe institucije *robote*, odnosno besplatnog rada kod gradnje cesta.

Ključne riječi: saobraćajna infrastruktura, cestogradnja, modernizacija, Bosna i Hercegovina, Austro-Ugarska

Fahd Kasumović

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

fahd.kasumovic@gmail.com

Rat i prometne (ne)prilike: Banditizam i sigurnosni izazovi u okolini Sarajeva u osmansko-habsburškom ratu 1788–1791.

Sažetak: Banditizam na području osmanske Bosne dugo vremena nalazi se u fokusu povjesničara te je moguće susresti različite radove o ovoj temi, počevši od onih koji su romantizirano gledali na hajduke kao “borce za slobodu” do novih interpretativnih strategija u kojima se o odmetnicima od vlasti primarno vidi sigurnosni izazov za osmansku državu koji se nastoji pojasniti. Banditizam je vrlo rano prepoznat kao prijetnja sigurnosti prometa te kao aktivnost koja je ugrožavala živote, čast i imovinu putnika u Osmanskom Carstvu. Najviše pažnje u historiografiji privlačila su rubna područja Bosanskoga ejaleta, gdje je aktivnost hajduka i uskoka posebno dolazila do izražaja. Mnogo manje pažnje posvećeno je hajdučiji u područjima koja se nisu nalazila u neposrednoj blizini granice, a pogotovo su bile zapostavljene zone koje su se nalazile u blizini većih gradova, kao što je Sarajevo. Kada je u pitanju hajdučija u ratnim razdobljima, ona je posebno dobro poznata u 17. stoljeću. No, kada je riječ o kraju 18. stoljeća, situacija je posve drugačija. Osmansko-habsburški rat 1788–1791, koji se u bosanskohercegovačkoj historiografiji obično naziva Dubički rat, sukob je koji je bio predmet znanstvenih istraživanja, ali je fokus istraživača bio na ratnim operacijama, a ne na sigurnosnim izazovima koje su predstavljali odmetnici što su bili osmanski podanici. Na tom polju, stoga, postoji određena praznina u historiografiji. Kako bi se ta praznina popunila, ovaj rad obrađuje banditizam u okolini Sarajeva u vrijeme osmansko-habsburškog rata 1788–1791. Ovim radom nastoji se pokazati da su se u vrijeme provođenja opće mobilizacije i važnih bitaka s habsburškom vojskom pojavili i sigurnosni izazovi u vidu banditizma u okolini Sarajeva kao najvećeg urbanog centra u Bosanskom

ejaletu. Rad ispituje okolnosti u kojima je došlo do pojave banditizma na ovom području, njihovu prijetnju prometnoj sigurnosti, te ispituje institucionalni odgovor osmanske vlasti na navedeni izazov. Također, u radu se propituju važna pitanja vezana za funkcionalnost osmanske vlasti u vremenu krize i transformacije te se kritički razmatraju ustaljeni narativi o ovoj problematici. Rad se zasniva na analizi primarne građe na osmanskome jeziku.

Ključne riječi: banditizam, sigurnosna politika, osmansko-habsburški ratovi, Bosna, Osmansko Carstvo

Nikola Koneski

Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd

nikolakoneski31@gmail.com

„Na uskom koloseku”: saobraćajna politika Kraljevine Jugoslavije na prostorima današnje Bosne i Hercegovine

Sažetak: Stvaranjem jugoslovenske države (decembar 1918) prostori na kojima se danas nalazi Bosna i Hercegovina preko noći su se od rubnih delova Austrougarske našli u centralnim delovima nove države – pred kojom je stajao težak zadatak – da osmisli i realizuje saobraćajnu politiku koja će najviše odgovarati interesima države Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno njenom stanovništvu. U slučaju navedenog prostora saobraćajnice koje su vodile ka severu (Budimpešti) trebalo je dopuniti onima koje bi bile usmerene ka novoj prestonici Beogradu, ali i ka Zagrebu i Ljubljani, Jadranskom moru i drugim delovima zemlje koji su nudili mogućnosti za trgovinu, turizam, mobilnost itd. Formiranjem banovina (1929) započeo je proces usmeravanja saobraćaja ka centrima banovina – Sarajevo (Drinska banovina), Banjaluka (Vrbaska), Cetinje (Zetska) i Split (Primorska). Dakle, u međuratnom periodu saobraćaj nije delovao integrativno na prostoru današnje Bosne i Hercegovine, već dezintegrativno. Navedeno nije prestalo da utiče na spomenute prostore nakon završetka međuratnog perioda – naprotiv. U radu ćemo pokušati da predstavimo i analiziramo promene od 1918. do 1941. godine u saobraćajnoj mreži na ovom prostoru, a pokušaćemo i da utvrdimo razloge tih promena, odnosno saobraćajnu politiku, naročito u periodu kada je ministar saobraćaja bio Mehmed Spaho. Nastojaćemo i da prikazemo uticaje železničkog, drumskog, rečnog, vazdušnog, pa i pomorskog saobraćaja na prostor, prirodu i društvo ovog dela jugoslovenske kraljevine.

Ključne reči: Saobraćajna politika, saobraćajna mreža, saobraćaj, Kraljevina Jugoslavija, prostor današnje Bosne i Hercegovine

Aida Ličina Ramić

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

licinaida@gmail.com

Olovo na raskršću puteva: saobraćajna mreža i društveni razvoj u SFRJ tokom 1960-ih i 1970-ih godina

Sažetak: Općina Olovo u Socijalističkoj republici Bosni i Hercegovini predstavljala je primjer lokalne zajednice čiji se razvoj može pratiti kroz razvoj prometne infrastrukture. Izgradnja magistralnog puta Sarajevo – Tuzla koncem 1950-ih bila je rezultat šireg procesa modernizacije koji je obilježio jugoslavensko društvo nakon Drugog svjetskog rata, ali je istovremeno otvorila nove perspektive za lokalni ekonomski i društveni razvoj ove općine. U nedostatku lokalne arhivske građe posebno vrijedan izvor predstavlja list *Stupčanica*, glasilo istoimenog preduzeća, na čijim su stranicama tokom 1960-ih i 1970-ih godina detaljno dokumentirane promjene u ovoj općini. Na temelju ovog lista moguće je pratiti kako su procesi modernizacije mijenjali svakodnevni život: od organizacije prijevoza i stanovanja, ishrane, preko zdravstvene zaštite i radnih mjesta do izgradnje kolektivnih stambenih zgrada, uređenja komunalne infrastrukture i elektrifikacije. U kombinaciji s drugim arhivskim izvorima i statističkim publikacijama ovi podaci omogućavaju rekonstrukciju procesa modernizacije i urbanizacije te pokazuju da putna mreža nije predstavljala samo saobraćajnu vezu, nego je bila i pokretač društvenog i prostornog preobražaja, uključujući prelivanje urbanizacijskih i modernizacijskih obrazaca iz općinskog središta prema seoskim naseljima koja su gravitirala Olovu.

Ključne riječi: SFRJ, SRBiH, Olovo, magistralni put Sarajevo – Tuzla, urbanizacija, modernizacija, elektrifikacija, obrazovanje, svakodnevni život

Amina Lila

doktorand na Istanbul Üniversitesi

lilaamina52@gmail.com

Izgradnja i reforme putne mreže u Bosni XIX stoljeća u svjetlu osmanske administrativne politike i arhivskih dokumenata

Sažetak: Ovaj rad predstavlja uvod u nedovoljno istraženu temu izgradnje i održavanja putne mreže u Bosni tokom 19. stoljeća sagledanu iz osmanske perspektive i na osnovu arhivskih dokumenata iz Istanbula. Dinamika tog perioda, obilježena tanzimatskim reformama, ustancima, ratovima i pritiscima stranih sila, učinila je pitanje puteva jednim od ključnih administrativnih i strateških izazova Osmanskog Carstva. U takvom kontekstu putevi nisu bili samo infrastrukturni projekti, nego instrumenti državne kontrole, fiskalne stabilnosti, trgovinske integracije i vojne mobilnosti. Za razliku od postojeće literature, koja bosanske puteve uglavnom razmatra kroz modernizaciju ili lokalne inicijative, ovaj rad naglašava ulogu osmanske birokratije i centra. Arhivski dokumenti pokazuju da je Istanbul kontinuirano tražio izvještaje o stanju ključnih dionica, poput pravaca Sarajevo – Višegrad, Travnik – Sarajevo, Tuzla – Bijeljina i Mostar – Stolac, često opisanih kao neprohodni, oštećeni poplavama ili nesigurni zbog ustaničkih aktivnosti. Posebno se izdvajaju projekti poput planiranog puta Bosna – Solun, izgradnje mostova na Vrbasu kod Banje Luke i izrade mape puta Tuzla – Brčko, što potvrđuje da su bosanske ceste bile zamišljene kao dio šire imperijalne mreže. Dokumenti otkrivaju da je izgradnja putne infrastrukture bila sastavni dio tanzimatskog projekta, ali i polje na kojem su se sudarali imperijalni prioriteti i lokalne realnosti. Strateški, ekonomski i vojni motivi centra često su ograničavani finansijskim nedostatkom, teškim terenom, manjkom mostova i otporom stanovništva prema obaveznom radu. Kao i drugdje u Carstvu, pravni okvir o obavezama i finansiranju puta često je formaliziran tek nakon što je praksa već postojala na terenu. Analizom izvještaja, planova puteva,

dopisa o radnoj snazi i predstavki lokalnog stanovništva ovaj rad pokazuje kako je Istanbul procjenjivao stanje bosanske putne mreže, koje je prioritete postavljao i s kakvim se preprekama suočavao. Cilj rada nije pisati sveobuhvatnu historiju infrastrukture, već otvoriti polazište za buduća istraživanja i ponuditi perspektivu koja Bosnu 19. stoljeća smješta u širi okvir osmanskih modernizacijskih nastojanja.

Ključne riječi: Bosna, 19. stoljeće, putna infrastruktura, tanzimat, osmanski arhivski dokumenti

Amer Maslo

Univerzitet u Sarajevu – Orijentalni institut

amermaslo9@gmail.com

Željeznice kao odraz vanjske politike Osmanskog Carstva za vrijeme sultana Abdulaziza i Abdulhamida II: pozicija Bosne i bosanskih muslimana

Sažetak: Industrijski napredak u 19. stoljeću na globalnom nivou i razvoj infrastrukture u Osmanskom Carstvu doveli su, između ostaloga, do izgradnje željeznica širom Carstva. Kroz ovaj rad nastojat će se prikazati dva malo drugačija segmenta koja su pratila izgradnju željeznica i eventualno saobraćajno povezivanje koji nužno nemaju veze s privrednim značajem željeznica za Carstvo. Prvi segment za cilj će imati da prikaže na koji je način izgradnja željeznica bila povezana s vanjskom politikom i željom da Osmansko Carstvo kreira pozitivnu sliku o sebi u globalnim okvirima. U tom smislu će se porediti angažman sultana Abdulaziza (1861–1876) vezan za „Orient Express“ i Abdulhamida II (1876–1909), jednog od njegovih nasljednika, u vezi s Hidžaskom željeznicom. Osnovna hipoteza jeste da poređenje ova dva slučaja prikazuje određenu promjenu političkog kursa u Osmanskom Carstvu u drugoj polovini 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća. Drugi segment koji će biti praćen jeste mjesto i uključenost Bosne kao osmanske provincije i kasnije austrougarske kolonije, te njenog muslimanskog stanovništva u spomenute željezničke projekte.

Ključne riječi: Osmansko Carstvo, željeznice, Abdulaziz, Abdulhamid II, Bosna, bosanski muslimani

Emina Mostić

Univerzitet u Sarajevu – Orijentalni institut

mostic.emina@gmail.com

Osmanski narativni izvori kao izvor za historiju vojne infrastrukture: primjer historije Topčular Katiba

Sažetak: U ovom radu će kroz primjer hronike Topčular Katiba biti predstavljen potencijal osmanskih narativnih izvora pri proučavanju saobraćajne infrastrukture i logistike na prostoru Osmanskog Carstva s posebnim akcentom na Bosanski ejalet krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Cilj je pokazati da osmanski narativni izvori, iako ih bosanskohercegovačka historiografija dosad nije sistemski koristila za ovu temu, sadrže vrijedne podatke o putevima, mostovima, karavansarajima i drugim aspektima koji su služili neometanom protoku saobraćaja. Korištenjem Topčular Katibove *Historije* rad rekonstruira elemente koji su činili osmanske saobraćajnice, mjere koje je osmanska država poduzimala na njihovom održavanju te ulogu Bosanskog ejaleta u logističkom lancu Carstva. U hronici su zabilježeni detalji o popravci puteva pred vojne pohode, gradnji pontonskih mostova preko Save i Dunava, organizaciji putnih stanica (menzilhana) i straža (derbend) radi sigurnosti saobraćaja, mobilizaciji radne snage i transportnih sredstava (kiridžija, kola, tovarnih životinja), te opskrbi i finansiranju velikih ratnih ekspedicija. Analiza ovih podataka ukazuje na visok stepen planskog održavanja komunikacija radi vojske i trgovine, čime se popunjava historiografska praznina i naglašava značaj narativnih izvora za razumijevanje logističkih kapaciteta Osmanskog Carstva na balkanskim prostorima.

Ključne riječi: Osmansko Carstvo, Bosanski ejalet, saobraćajna infrastruktura, karavanski putevi, Topčular Katibi, narativni izvori, logistika

Ajdin Muhedinović

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

ajdin.muhedinovic@iis.unsa.ba

Uloga željezničke stanice u Alipašinom Mostu za formiranje izbjegličkog logora

Sažetak: U toku Drugog svjetskog rata na prostoru Bosne i Hercegovine dolazi do masovnih zločina i protjerivanja stanovništva. U tom procesu već od ljeta 1941. godine muslimansko stanovništvo s prostora istočne Hercegovine i istočne Bosne u više navrata bilo je primorano napuštati svoje domove. Protjerano muslimansko stanovništvo nastojalo se skloniti u veće gradove i mirnije krajeve, a vremenom se Sarajevo pretvorilo u centar izbjegličkog problema kada su u pitanju muslimanske izbjeglice. Tokom jeseni 1941. i proljeća 1942. godine zbog katastrofalnih uslova života među izbjeglicama, a zatim i među građanima Sarajeva izbile su epidemije zaraznih bolesti, prije svega trbušnog i pjegavog tifusa. Stanje je postajalo sve gore i vrlo brzo ugrozilo oružane snage nacističke Njemačke na tom prostoru. Posljedično tome donesena je odluka da se izbjeglice moraju izmjestiti iz Sarajeva. U ovom radu osnovni cilj je prikazati koji je značaj i kakvu ulogu imala željeznička stanica u Alipašinom Mostu za formiranje logora, te kakve je posljedice izazvala takva odluka.

Ključne riječi: Drugi svjetski rat, Alipašin Most, izbjeglice, Sarajevo, zarazne bolesti

Enes S. Omerović

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

enesomerovic1976@gmail.com

Tomasz Jacek Lis

Kazimierz Wielki University, Bydgoszcz

tomlis88@gmail.com

Izgradnja željeznica u Bosni i Hercegovini u „Uspomenama Josefa Regela“

Sažetak: Josef Regel (1854, Obergrainet – 1939, Sarajevo) stiže u Bosnu i Hercegovinu 1879. godine kao austrijski činovnik. Do odlaska u penziju 1924. godine radio je kao geometar i nadgeometar na trasiranju skoro svih važnijih željezničkih pruga u Bosni i Hercegovini: Bosanski Brod – Zenica, Zenica – Sarajevo, Metković – Mostar – Sarajevo, Lašva – Travnik – Bugojno (s odvojkom od Donjeg Vakufa prema Jajcu), Gabela – Boka kotorska (s odvojcima Hum – Trebinje i Uskoplje – Dubrovnik) te Sarajevo – Vardište. Nakon odlaska u penziju ostao je da živi u Bosni i Hercegovini, a penzionerske dane u Sarajevu kratio je, između ostalog, i pisanjem uspomena na profesionalni angažman. Navedene “Uspomene“, pisane na njemačkom jeziku, zbog spleta okolnosti nikada nisu priređene za štampu niti su objavljene, a čuvaju se u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. One predstavljaju rijetko memoarsko svjedočanstvo o željezničkom umrežavanju Bosne i Hercegovine i sadrže ne samo tehničke opise autorovog profesionalnog angažmana već i etnografske i kulturno-sociološke zabilješke o krajevima, ljudima, običajima i svakodnevnom životu. Zahvaljujući jasnom, živopisnom i pristupačnom stilu pisanja “Uspomene“ nam daju uvid iz drugačije, lične perspektive u proces izgradnje željeznica u Bosni i Hercegovini krajem XIX i početkom XX stoljeća, proces u kojem je željeznica bila instrument modernizacije i urbanizacije, a Regel svjedok te brze i vidljive transformacije. “Uspomene Josefa Regela“ omogućavaju nam da

razumijemo dva paralelna procesa: kako je željeznica transformisala prostor i mijenjala ljude i njihovu svakodnevnicu te kako je novo okruženje oblikovalo samog autora i njegovo viđenje Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: Jozef Regel, memoari, saobraćaj, željeznice, modernizacija

Vladimir P. Petrović

Balkanološki institut SANU

vladimir.arheolog@gmail.com

Kopnene i rečne komunikacije u Posavini: od rimskog nasleđa do savremenih tokova

Sažetak: Analiza trasa, karaktera i značaja glavnih rimskih i savremenih kopnenih i fluvijalnih komunikacija u Posavini, na krajnjem jugu rimske provincije Panonije (današnji sever Bosne i Hercegovine), predstavlja složenu i višedimenzionalnu istraživačku temu. Naučni pristup ovom problemu podrazumeva uključivanje širokog spektra arheoloških, istorijskih i epigrafskih svedočanstava, uz oslanjanje na relevantne pisane izvore. Paralelna analiza savremenih komunikacionih tokova i njihovih različitih aspekata, u poređenju s prostornom logikom i uslovima rimskog doba, omogućava uvid u prednosti i ograničenja posmatranih epoha. Poseban akcenat stavlja se na konstruktivna znanja i tehničke mogućnosti u hronološki heterogenim istorijskim razdobljima, na načine poimanja i interpretacije geografskog prostora, kao i na političke, društvene, ekonomske i vojne dimenzije, čije međusobno poređenje doprinosi potpunijem razumevanju kontinuiteta i diskontinuiteta komunikacionih mreža u Posavini.

Ključne reči: rimska epoha, savremeno doba, jug rimske Panonije, kopnene i fluvijalne komunikacije, uporedna analiza

Nedim Rabić

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

nedimrabic@gmail.com

Topografija izolacije: planinski prostori u religijskoj geografiji Crkve bosanske

Sažetak: U prostornim studijama srednjeg vijeka sve se više pažnje poklanja prostoru i njegovoj ulozi u oblikovanju društvenih i religijskih fenomena. U tom okviru Crkva bosanska nudi intrigantan primjer religijske zajednice čije je postojanje i djelovanje nerijetko povezivano s planinama, brdima i teško pristupačnim predjelima. Planinski pejzaži Bosne pritom nisu bili tek pozornica, nego prostor u kojem se oblikovala i prepoznavala ova, u evropskom kontekstu jedinstvena religijska zajednica. Cilj ovog izlaganja jeste istražiti način na koji izvori – od papinskih pisa-
sama, savremenih hronika pa do polemičkih tekstova i dubrovačkih dokumenata – smještaju bosanske krstjane u planinski pejzaž te kako je ta prostorna dimenzija oblikovala percepciju Crkve bosanske u širem društvenom i političkom kontekstu. Papinska pisma od 13. stoljeća bilježe biskupa koji boravi „u nekom selu zajedno s hereticima“, dok polemički spisi heretike optužuju da se kriju „po planinama i šumama, odakle izlaze poput vukova“. Tvrtku II se u ispravi iz 1435. godine pripisu-
je spominjanje pripadnika „manihejske sekte“ u zabačenim krajevima, a Dubrovčani hiže bosanskih krstjana smještaju izvan urbanih središta. Eneja Silvije Piccolomini, kasniji papa Pio II, u spisu *Europa* opisuje njihove samostane u „skrivenim planinskim dolinama“, pri čemu stanovnike Bosne, za razliku od svojih pret-
hodnika, promatra i u evropskom kontekstu. U jednoj splitskoj hronici iz 14. stoljeća planine Bosne prikazane su pak kroz apokaliptički narativ, što pokazuje kako se religijski pejzaž prelamao i u simboličkim predodžbama prostora. Analizom iz-
vora i podataka o stećcima vezanim uz pripadnike hijerarhije Crkve bosanske može se uočiti da planinski pejzaži nisu bili sporedni, već su aktivno određivali položaj i

prepoznatljivost ove zajednice. Izolacija, prostorna nepristupačnost i rubnost oblikovale su putne veze, usmjeravale komunikacijske mreže i utjecale na društvenu percepciju Crkve bosanske. Na taj način ‘topografija izolacije’ postaje koristan okvir za razumijevanje odnosa između prostora, saobraćaja i religijskih struktura u srednjovjekovnoj Bosni.

Ključne riječi: Crkva bosanska, Bosna, planine, srednji vijek, topografija izolacije, putne mreže, prostor, pejzaž

Minela Radušić

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

Odsjek za historiju

minela.radusic@ff.unsa.ba

'Tiha politika kamena' između ideologije i potrebe: *Pitanje obnove i (re)izgradnje mostova u Bosni i Hercegovini u prvoj deceniji poslije Velikog rata*

Sažetak: Prva decenija nakon Prvog svjetskog rata u Bosni i Hercegovini obilježena je kompleksnim procesom obnove saobraćajne infrastrukture, u kojoj su mostovi predstavljali funkcionalne objekte i simboličke instrumente političke integracije unutar novoformirane Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Rat je ostavio jugoslavenski prostor s devastiranom privredom, visokom inflacijom i rastućom nezaposlenošću, a značajna oštećenja u mreži željeznica i puteva svakodnevno su otežavala transport ljudi i robe, usporavajući na taj način ekonomski oporavak zemlje. Obnova mostova započela je neposredno nakon rata, a prioritet su dobijali strateški pravci koji su povezivali bosanskohercegovačke gradove s beogradskom prijestolnicom i drugim velikim centrima u Kraljevini. Na ovaj način infrastrukturna politika postala je sredstvo afirmacije centralističkih i jugoslavenskih ideoloških ciljeva. Mostovi, a posebno oni na ruralnim putevima, često su zavisili od inicijative lokalnih zajednica. Finansiranje obnove bilo je otežano stalnim rastom cijena građevinskog materijala, a ograničeni državni budžeti i nedovoljni krediti povremeno su dovodili do prekida radova. Mostovi na ključnim pravcima dominirali su „gvozdenim“ konstrukcijama, dok su seoski i mostovi na sporednim saobraćajnicama obnavljani drvetom, najpristupačnijim i najjeftinijim materijalom. Ova diferencijacija ilustrira kako su ideološki ciljevi – demonstracija državne moći i kontrola strateških pravaca – prevladavali nad funkcionalnim i svakodnevnom potrebama lokalnih zajednica. U tom kontekstu mostovi prve poslijeratne decenije u Bosni i Hercegovini funkcionirali su kao „tihi akteri“ socijalnog, ekonomskog i

političkog pejzaža, utjelovljujući napetost između pragmatičnih potreba stanovništva i imperativa centralističke državne vizije.

Ključne riječi: Kraljevina SHS, Bosna i Hercegovina, mostovi, obnova i (re)izgradnja, ideologija i potreba

II. BIOGRAFIJE IZLAGAČA

DŽENAN DAUTOVIĆ (Travnik, Bosna i Hercegovina, 1980) sva tri ciklusa studija historije završio je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, gdje je 2017. godine i doktorirao s temom *Bosna i Rimska kurija u srednjem vijeku*. Za uspjehe tokom studija nagrađen je Srebrenom značkom Univerziteta u Sarajevu. Uposlenik je Zavičajnog muzeja u Travniku na mjestu kustosa od 2019, a višeg kustosa historičara od 2025. godine, a na Filozofskom fakultetu u Tuzli i Pedagoškom fakultetu u Bihaću izabran je u zvanje docenta i gostujućeg predavača. Vršio je istraživanja u arhivima u Travniku, Sarajevu, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Zadru i Vatikanu, te u bibliotekama u Budimpešti, Bochumu, Rimu i Vatikanu. Dobitnik je stipendije Lemmerman fondacije za istraživanje u Rimu 2016. godine. Urednik je zbornika *Medieval Bosnia and Southeastern Europe* (Arc Humanities Press, Leeds, 2019). Jedan je od autora izdanja *Codex Diplomaticus Regni Bosnae* (Mladinska knjiga, Sarajevo, 2018), koautor monografije *Travnička šahovska hronika* (Preporod, Travnik, 2013), te autor 42 naučna i pregledna članka objavljena kod domaćih i stranih izdavača. Učestvovao je na 30 naučnih konferencija u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji, Bugarskoj, Mađarskoj, Turskoj, Austriji, Njemačkoj i Italiji. Član je Odbora za historijsku nauku Odjeljenja humanističkih nauka Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Održao je gostujuća predavanja na Pravnom fakultetu u Sarajevu i Lyon III Univerzitetu u Francuskoj. Glavna polja istraživanja su mu: vjerski život srednjovjekovne Bosne, srednjovjekovno papinstvo, politički ustroj Bosanske Kraljevine, diplomatska historija srednjovjekovne Bosne, historiografija o srednjovjekovnoj Bosni, historija Travnika, historija šahovske igre.

SONJA M. DUJMOVIĆ (Ogulin, Hrvatska, 1965) viša je naučna saradnica, zaposlena u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu od 1989. godine. Bavi se društveno-političkom i kulturnom historijom Bosne i Hercegovine u periodu Austro-Ugarske Monarije i Kraljevine SHS/Jugoslavije, posebno pitanjem elita, građanstva, fenomenima nacionalnog i rodnog identiteta, kolektivnog sjećanja, te položajem marginalnih grupa. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu diplomirala je na

Odsjeku za romanistiku (latinski jezik i rimska književnost), te na Odsjeku za historiju na istom fakultetu s temom o Anti Starčeviću. Magistrirala je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu s temom *Srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918-1941*, te je na istom fakultetu doktorirala 2015. godine s temom *Sarajevska srpska čaršija 1918-1941. – između tradicije i modernizacije*. Autorica je brojnih radova, te monografija *U ogledalu promjena – srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918-1941*. i *Pod državnim okriljem. Istorija djetinjstva u Bosni i Hercegovini 1878–1941*. Učestvovala je s referatima na brojnim domaćim i međunarodnim skupovima (Velika Britanija, Njemačka, Austrija, Japan, Mađarska).

AMIR DURANOVIĆ (Jajce, Bosna i Hercegovina, 1984) doktor je historijskih nauka i vanredni profesor moderne i savremene historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Završio je sve nivoe studija na istom univerzitetu. Fokuseran je na savremenu historiju Bosne i Hercegovine, Jugoslavije, historiografiju, diplomatiju i ekološku historiju. Autor je tri knjige, više publikacija i brojnih naučnih radova. Bio je gostujući predavač na univerzitetima u Berlinu, Parizu, Luxembourg i Lanzhouu. Od 2016. predaje studentima Northwestern univerziteta u okviru *Global Learning programa*. Govori engleski, španski i turski, a radovi su mu objavljeni na više jezika. Obnašao je funkcije urednika časopisa, prodekana i predsjednika Vijeća Odsjeka za historiju. Trenutno je prodekan za finansijsko-organizacijske poslove i profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

ELMEDINA DURANOVIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1983) naučni je saradnik u Institutu za historiju (UNSA). Titulu doktora historijskih nauka stekla je 2017. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Težište njenog naučnog interesovanja usmjereno je na izučavanje društvene i privredne historije srednjovjekovne Bosne. U okviru plana rada Instituta za historiju realizirala je više individualnih i timskih naučnoistraživačkih projekta. Učestvovala je u radu više naučnih skupova, okruglih stolova, predavanja i javnih prezentacija, te objavljivala

izvorne naučne radove, pregledne i stručne radove, prikaze i osvrte o temama iz prošlosti srednjovjekovne Bosne na bosanskom, engleskom i turskom jeziku. Jedan je od urednika Zbornika *Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku – Pristupi i perspektive* (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2019). Član je Vijeća doktorskog studija na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta UNSA. Bila je član redakcija više časopisa u Bosni i Hercegovini i inostranstvu. Trenutno je član Naučnog odbora časopisa KADEM (Turska). Aktivno je učestvovala u radu Društva za proučavanje srednjovjekovne bosanske historije – *Stanak*.

MELISA FORIĆ PLASTO (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1980) docentica je na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Doktorirala je iz oblasti moderne i savremene historije na Univerzitetu u Zagrebu s temom „Politika obrazovanja u Bosni i Hercegovini na primjeru nastave historije (1992–2018)“. Članica je Udruženja nastavnika historije u Bosni i Hercegovini – EU-ROCLIO HIP BIH i Centra za mirovno obrazovanje Univerziteta u Sarajevu. Aktivno je učestvovala u više domaćih, regionalnih i međunarodnih projekata posvećenih obrazovanju iz historije, kulturi sjećanja i mirovnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini i regiji. Područja interesa su joj: didaktika nastave historije, savremena historija Bosne i Hercegovine, obrazovna politika, politika obrazovanja i politika historije, udžbenici i mirovno obrazovanje.

MERSIHA IMAMOVIĆ (Tuzla, Bosna i Hercegovina, 1983) nakon završene osnovne škole i Gimnazije “Ismet Mujezinović” upisala je studij historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta Tuzli, gdje je diplomirala, a potom magistrirala i doktorirala. Na istom fakultetu je 2011. godine izabrana za asistenta na užoj naučnoj oblasti *stari vijek*. Od 2014. godine stalno je zaposlena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli na Odsjeku za historiju. Prošla je izborne periode višeg asistenta i docenta, a danas je u zvanju vanrednog profesora. Od 2019. godine je glavna i odgovorna urednica časopisa *Historijska misao*. U fokusu njenih dosadašnjih

istraživanja bile su uglavnom teme iz kasne antike Bosne i Hercegovine, odnosno rimske provincije Dalmacije. Godine 2019. bila je voditeljica arheoloških iskopavanja u Gornjoj Tuzli, kojom prilikom je otkriven rimski vodovod. Sljedeće, 2020. godine rukovodila je istraživanjima starih puteva na planini Konjuh kod Kladnja, čiji je krajnji rezultat bilo otkriće rimske ceste i osmanskih karavanskih puteva.

TOMASZ JACEK LIS (Limanowa, Poljska, 1988) povjesničar je, balkanolog. Diplomirao je na Odsjeku za povijesne znanosti Univerziteta Mikołaja Kopernika u Toruńu, gdje je 2018. godine s pohvalom odbranio doktorsku disertaciju. U razdoblju 2021–2024. bio je poslijedoktorski istraživač na Filozofskom fakultetu Univerziteta Jagiellońskog u Krakovu. Od 2024. zaposlen je na Odsjeku za 19. stoljeće Univerziteta Kazimierza Wielkoga u Bydgoszczu. Držao je predavanja i obavljao istraživanja kroz naučne stipendije u Zagrebu, Sofiji, Sarajevu i Osijeku. Bavi se društvenom historijom 19. stoljeća, historijom Balkanskog poluotoka te izdavanjem izvora. Član je poljskih i međunarodnih naćnih tijela (npr. Komisija za balkanistiku PAN u Poznanju, Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti). Autor je dviju monografija i nekoliko desetaka ćlanaka. Objavljivao je, između ostalog, u Velikoj Britaniji, Njemaćkoj i SAD-u.

AMILA KASUMOVIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1980) studirala je i 2003. diplomirala na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2008. stekla je titulu magistra povijesnih znanosti, a 2013. titulu doktora historijskih nauka na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Birana je u zvanje redovne profesorice 2024. godine. Član je Vijeća dokorskog studija na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Član je Redakcije i bila je urednica *Radova Filozofskog fakulteta u Sarajevu (Historija, Historija umjetnosti, Arheologija)* od 2018. do 2020. godine, kao i specijalnog broja *Radova* na engleskom jeziku. Također je ćlan Redakcije ćlasopisa *Historijska traganja* Instituta za historiju u Sarajevu i Naućnog

odbora časopisa KADEM (Turska). Učestvovala je u radu više međunarodnih naučnih konferencija, stručnih seminara i međunarodnih i domaćih projekata. Predmet naučnog interesovanja joj je povijest marginalnih grupa, mikrohistorija te socijalna i pravna povijest habsburške Bosne.

FAHD KASUMOVIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1978) diplomirao je 2002. na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Na istom fakultetu 2008. stekao je titulu magistra historijskih nauka, a 2016. i titulu doktora historijskih nauka. Biran je 2003. za asistenta na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 2008. za višeg asistenta, 2016. za docenta, a 2021. u zvanje vanrednog profesora na predmetima iz osmanske historije. Bio je stipendista Vlade Republike Turske i u ak. 2002/2003. boravio na *Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Ege Üniversitesi* (Izmir, Republika Turska) na usavršavanju turskog jezika i osmanske paleografije. Kao istraživač i gostujući član u ak. 2017/2018. boravio je u *Oxford Centre for Islamic Studies*, UK. Predsjednik je Vijeća doktorskog studija na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Objavljivao je izvorne naučne radove u časopisima indeksiranim u relevantnim citatnim bazama. Autor je naučne monografije *Na periferiji svijeta islama: Osmanska poraska politika u Bosanskom ejaletu 1699–1839*, urednik je monografije *Nasilje nad ženama: Diskursi, perspektive, lekcije iz bh. povijesti*, te koautor triju metodičkih priručnika za nastavnike historije. Učestvovao je u radu više međunarodnih i domaćih naučnih konferencija. Predmet njegovog naučnog interesa su društvena, ekonomska, pravna, politička i kulturna historija Osmanskog Carstva u razdoblju od sredine 15. do sredine 19. stoljeća, a unutar spomenutog okvira posebnu pažnju posvećuje istraživanju historije Bosne i Hercegovine i zapadnog Balkana.

NIKOLA KONESKI (Pančevo, Srbija, 1996) osnovne i master studije historije završio je na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Na istom fakultetu, pod mentorstvom akademika prof. dr. Ljubodraga Dimića, radio je doktorsku disertaciju pod

naslovom *Saobraćajna politika vlade Milana Stojadinovića (1935–1939). Planovi i realizacija*. Zaposlen je u Institutu za noviju istoriju Srbije, trenutno u zvanju istraživača saradnika. Učestvovao je u više naučnih skupova u zemlji i inostranstvu. U fokusu njegovih istraživanja je saobraćaj u jugoslavenskoj Kraljevini. Autor je više naučnih članaka i urednik Zbornika radova *Nova istraživanja jugoslovenske prošlosti: perspektive sa postjugoslovenskog prostora. Tematski zbornik*, ur. Natalija Dimić Lompar, Ognjen Tomić, Nikola Koneski (Beograd: INIS, 2025). Jedan je od organizatora naučnih skupova mladih istraživača s postjugoslovenskog prostora u Beogradu. Rukovodilac je Grupe za istoriju Regionalnog centra za talente „Mihajlo Pupin”, Pančevo. Autor je seminara za obuku nastavnika u Srbiji za rad s nadarenim učenicima u oblasti historije.

AIDA LIČINA RAMIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1984) naučna je saradnica u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu. Studij historije, kao i magistarski i doktorski studij završila je na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Njen naučni fokus usmjeren je na istraživanje tema iz domena društvene historije, urbane historije, historije svakodnevnice, ekohistorije, a u posljednjih nekoliko godina svojim istraživačkim radom pokušava dati doprinos istraživanju tema iz rodne historije. Učestvovala je na brojnim domaćim, regionalnim i međunarodnim konferencijama, te je objavila više naučnih i stručnih radova. Trenutno je u štampi njena prva autorska monografija pod naslovom *Sarajevo u ritmu modernizacije*. Redovna je članica Udruženja za modernu historiju (UMHIS) u Sarajevu.

AMINA LILA (Zenica, Bosna i Hercegovina, 1995) historičarka je specijalizirana za historiju Balkana na osnovu osmanskih arhivskih dokumenata. Doktorandica je historije na Istanbulskom univerzitetu, s fokusom na osmansku diplomatiju u Bosanskom ejaletu tokom 19. stoljeća. Završila je postdiplomske studije (MA) iz historije na Fatih Sultan Mehmet Vakıf univerzitetu te dodiplomske studije (BA)

iz orijentalne filologije na Univerzitetu u Sarajevu. Autorica je nekoliko knjiga o historiji Balkana zasnovanih na osmanskim izvorima. Tečno govori bosanski, turski, arapski i engleski jezik, a njen se istraživački rad fokusira na osmansku provincijsku administraciju i diplomatske odnose u regionu.

AMER MASLO (Suhodol, Bosna i Hercegovina, 1994) magistrirao je na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu 2018. godine. Trenutno je doktorand na istom fakultetu. Primarno se bavi proučavanjem historije prostora Bosne i Hercegovine i Zapadnog Balkana u kasnoosmanskom periodu, te razvojem historiografije među bosanskohercegovačkim muslimanima u 19. i 20. stoljeću. Od 2018. godine uposlen je u Orijentalnom institutu Univerziteta u Sarajevu. Uredio je dvije knjige, a autor je više radova i prikaza knjiga objavljenih u naučnim časopisima i zbornicima radova u Bosni i Hercegovini i inostranstvu. Učestvovao je na više domaćih i međunarodnih naučnih skupova, seminara i konferencija. Dobitnik je nagrade za naučnoistraživački rad Univerziteta u Sarajevu za 2023. godinu.

EMINA MOSTIĆ (Visoko, Bosna i Hercegovina, 1994) magistra je turskog jezika i književnosti i magistra historije. Od 2019. godine zaposlena je kao stručni saradnik za historiju osmanskog perioda na Univerzitetu u Sarajevu – Orijentalnom institutu. Od 2021. godine doktorandica je na Univerzitetu u Sarajevu – Filozofskom fakultetu. Trenutno je u fazi izrade doktorske disertacije koja se bavi osmanskim hronikama s kraja 16. i početka 17. stoljeća. Njeni naučni radovi obuhvataju teme iz rane osmanske historiografije, kulturne historije Bosne i Hercegovine, osmanske upravne tradicije i rukopisne baštine. Objavljivala je u Bosni i Hercegovini i inostranstvu, uključujući časopis *Prilozi za orijentalnu filologiju*, međunarodne zbornike i publikacije univerziteta u Turskoj i na Balkanu. Učestvovala je na brojnim međunarodnim naučnim skupovima i kongresima u Sarajevu, Mostaru, Beogradu, Edirnama i Istanbulu, gdje je prezentirala rezultate svojih istraživanja o osmanskim hronikama, narativnim predajama, zdravstvenim institucijama u osmanskoj Bosni

te osmanskim defterima. Aktivno učestvuje i u interdisciplinarnim projektima, među kojima je i projekat Filozofskog fakulteta i Fondacije *Heinrich Böll* o historiji nasilja nad ženama.

AJDIN MUHEDINović (Baden-Baden, Njemačka, 1994) osnovnu školu i gimnaziju završio je u Ključu, a nakon toga se upisuje na Filozofski fakultet u Sarajevu – Odsjek za historiju. Prvi ciklus studija okončao je 2016. godine, a drugi ciklus 2018. godine odbranivši završni diplomski rad na temu *Uloga SUBNOR-a u obilježavanju Narodnooslobodilačkog rata tokom 1970-ih godina*. Trenutno je student doktorskog studija na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu iz oblasti historije Bosne i Hercegovine u 19. i 12. stoljeću. Područje njegovog interesovanja je moderna historija Bosne i Hercegovine, s fokusom na Drugi svjetski rat i kulturu sjećanja. Od novembra 2019. godine uposlenik je Univerziteta u Sarajevu – Instituta za historiju. Do sada je objavio nekoliko stručnih i naučnih članaka u domaćim i stranim naučnim publikacijama, te je učestvovao na više naučnih skupova, seminara i konferencija u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.

ENES S. OMEROVIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1976) doktor je historijskih nauka i viši naučni saradnik za modernu historiju u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu diplomirao je, magistrirao i doktorirao s temama iz savremene bosanskohercegovačke historije. Polja istraživačkog interesovanja su političko nasilje, nacionalne manjine, marginalne skupine, ekološka historija, kulturna historija, lokalna historija, demografija. Do sada je objavio dvije autorske knjige, dvije knjige u koautorstvu, 40-ak članaka, poglavlja u knjigama, prikaza, eseja i drugih tekstova koji su objavljeni u naučnoj i stručnoj periodici u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji i Poljskoj, a bio je i urednik šest knjiga i dva zbornika radova.

VLADIMIR P. PETROVIĆ (Beograd, Srbija, 1974) naučni je savjetnik u Balkanološkom institutu SANU, gdje je stalno zaposlen od 2001. godine. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a postdoktorske studije završio je na Univerzitetu Sorbona (Pariz). Predavao je na Filozofskom fakultetu u Nišu (2013–2016), a kao gostujući profesor boravio je na univerzitetima u Bordou i Parizu (EHESS). Rukovodio je brojnim međunarodnim projektima, učestvovao je na više od sedamdeset konferencija širom svijeta i objavio četiri monografije (dvije na francuskom) i preko stotinu naučnih radova. Bio je stipendist i istraživač u Atini, Rimu, Parizu, Frankfurtu, Bordou, Budimpešti i Sofiji. Govori, piše i čita francuski i engleski jezik, a služi se njemačkim jezikom. Dobro poznaje klasične jezike. Član je Srpskog arheološkog društva, Evropske asocijacije arheologa i pridružen je član Instituta ANHIMA u Parizu. Evaluator je EU Horizon 2020 projekata (2016–2023). Oblasti njegovog istraživanja su arheologija Balkana u predrimskoj i rimskoj epohi, rimska naselja i suhozemni, fluvijalni i maritimni putevi, rimska religija, rudarstvo, epigrafika, vojna i administrativna organizacija rimskih provincija, rimska vojna granica - limes.

NEDIM RABIĆ (Gradačac, Bosna i Hercegovina, 1986) odbranio je doktorsku disertaciju *Stjepan II Kotromanić i njegovo doba* 2018. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Autor je i prevodilac više radova iz oblasti srednjovjekovne bosanske historije i jedan od urednika Zbornika *Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive* (2020) u izdanju Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu. Kritičke prikaze, kao i radove iz oblasti bosanskog i evropskog srednjeg vijeka objavio je u Bosni i Hercegovini i inostranstvu na bosanskom, njemačkom i engleskom jeziku. Učestvovao je na brojnim domaćim i međunarodnim naučnim skupovima (Njemačka, Francuska, Poljska, Češka, Bugarska i dr.). Radi u Institutu za historiju kao naučni saradnik za stariju historiju – srednji vijek i od 2021. gostujući je predavač na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli na predmetima

Historija Bosne u srednjem vijeku, Jugoistočna Evropa (500-1500), Pomoćne historijske nauke i dr.

MINELA RADUŠIĆ (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1991) viša je asistentica na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Diplomirala je 2013, magistrirala 2016, a doktorirala 2024. godine. Naučno se bavi socijalnom i historijom medicine Bosne i Hercegovine od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. Poseban istraživački fokus usmjerila je ka historijskoj epidemiologiji, zdravstvenim politikama i utjecajima ideoloških sistema na socijalne navike stanovništva do 1945. Učestvovala je na konferencijama, seminarima i radionicama u Bosni i Hercegovini i jugoistočnoj Evropi, te je objavila više naučnih radova, prikaza i osvrta o temama iz bosanskohercegovačke historije novog vijeka i savremenog doba. Članica je *Udruženja za modernu historiju* (UMHIS), te sekretar časopisa *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* (*Historija, Historija umjetnosti, Arheologija*). Dobitnica je priznanja Srebrena značka Univerziteta u Sarajevu.

